

כנס מיוחד של הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים של הכנסת השביעית

יום רביעי, י"ב תשרי תשל"ג (20 ספטמבר 1972)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.02

א. הספד לד"ר בן-ציון הראל ז"ל

חייו בארץ ליווה במסירות גדולה את מתיישבי עמק יזרעאל כרופא ראשי שלהם בשנים הקשות של התייש-
בותם. באותה תקופה הקים וניהל את בית-החולים
המרכזי בעפולה. בשנת 1936 הקים את בית-החולים
"אסותא" בתל-אביב ועמד בראשו. תקופה ניכרת שימש
כיושב-ראש הסתדרות הרופאים. נענה לכל קריאה של
מוסדות הישוב שקדמו להקמת המדינה כדי לפעול
בענייני בריאות. בתקופת כהונתו כחבר הכנסת תרם
תרומה חשובה ביותר לדיוני המליאה והוועדות בנושאים
שונים, ובמיוחד בעניינים הנוגעים למערכת הרפואה.
נשלח תנחומינו למשפחתו.
יהי זכרו ברוך.

היו"ר י. ישעיהו:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
חברי הכנסת, אתמול הלך לעולמו מי שהיה חבר
הכנסת השנייה והשלישית, ד"ר בן-ציון הראל.
(חברי הכנסת מכבדים את זכרו
בקומה)
חברותו של ד"ר הראל בכנסת כחבר סיעת הציונים
הכלליים היתה רק פרק אחד מפרקי חייו רבי המעש
והמרץ. מאז עלותו ארצה, לפני חמישים ושתיים שנה,
ועד יומו האחרון נתן כתף למעשי יצירה. תלוציים בא-
רץ, בייחוד בתחום פיתוח והקמתה של מערכת הרי-
פואה הציבורית. בשתיים-עשרה השנים הראשונות

ב. הצעות לסדר-היום

דרישה להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת,
כדי לחקור בכל נסיבות הרצח של שליחינו לאולימפיאדה
העשרים, לרבות מחדלים בטחוניים אפשריים

מחדלים המורים גם מצד שירותי הבטחון הישראליים
הולך ומתחזק והדבר מחייב בידור מעמיק וליבון יסודי.
אולם להונחה מצד הגורם הבטחוני, אם היתה כזאת,
אחראית הממשלה. מותר להביע ספק אם ועדת בדיקה,
שמונתה והורכבה על-ידי ראש הממשלה, היא הגוף
המתאים אשר יהיה מסוגל באופן עצמאי ובלתי-תלוי
לחלוטין לחשוף מחדלים שהממשלה אחראית להם.
בנושא חמור כזה, כאשר ייתכן שתוצאות הבדיקה
יביאו לדין גילוי חלקה של הממשלה באי-עשיית
מעשים שהיו צריכים להיעשות, המעמסה הרובצת על
ועדת בדיקה ממשלתית היא כבדה מנשוא.

כנגד זה, ובהתחשב באופיה הממלכתי-הציבורי
המובהק של הסוגיה, הציע חבר-הכנסת בגין כבר באותו
יום - ה' 12 בספטמבר - מעל במה זו, בשם סיעת
גח"ל, כי תוקם ועדת חקירה פרלמנטרית על-פי סעיף
22 לחוק יסוד: הכנסת, אשר תבדוק את הנסיבות
שהביאו לרצח 11 הספורטאים הישראלים. ההצעה לא
מצאה הבנה בקרב הממשלה, ועל כן ביקשנו יחד עם
סיעות אחרות כינוס הישיבה המיוחדת הזאת. אנחנו
פונים לכנסת כולה שתדון בהצעתנו ותמנה ועדת חקירה
פרלמנטרית.

לחיוק הצעתנו. אביא בקיצור נמרץ עוד טעמים
אלה: לאנשי הבטחון הישראלים, שקיימו מגעים עם

היו"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, לפי דרישתם של יותר מ-30 חברי
הכנסת נקראה ישיבה זאת, במטרה לדון בהצעה לסדר-
היום על הנושא: דרישה להקים ועדת חקירה בהתאם
לסעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת כדי לחקור בכל נסיבות
הרצח של שליחינו לאולימפיאדה העשרים, לרבות מחד-
לים בטחוניים אפשריים.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלינגהופר.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. גברת ראש
הממשלה, בדווחה לכנסת ב-12 בספטמבר בדבר התו-
צאות הטראגיות של ההתנמלות הרצחנית על משלחתנו
לאולימפיאדה במינכן, נתנה לנו להבין, כי מבחינה
מבצעית יש מקום למתוח ביקורת על הנסיון הלא-
מוצלח לחלץ את בני הערובה הישראלים מן הסכנה
שאדבה להם; אך על פרטים מיוחדים לא שמענו
מפיה. התבשרנו, כי הממשלה הטילה על ראש הממשלה
להשלים את איסוף המידע בנושא, ומאוחר יותר נודע
לציבור, כי ראש הממשלה מינתה ועדה של שלושה
לבדיקת סדרי האבטחה של שליחינו לאולימפיאדה.

צעד זה מעורר תמיחה ואין אנו יכולים שלא
למחות עליו. אמנם, יש מה לחקור. החשד שהיו

שעל הקמתה מחליטה הממשלה, ואת הרכבה קובע נשיא בית-המשפט העליון.

ועדת חקירה משפטית יהיה עדיפה מוועדת בדיקה גרידא; אך עדיפה משיתיהן - ועדת חקירה שהכנסת ממנה אותה לפי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת. בשים לב לעניין הרב שהעם כולו מוצא בנושא ולדאגה העמוקה שהוא מתייחס בה לגל האלימות הנפשעת הנקוטה בידי אירגוני המחבלים, הכרחי הדבר שביית הנבחרים של העם, על כל מרכיביו, הוא שיהיה יוזם לחקירה והוא שיבחר את ועדת החקירה מבין חבריו, ושבוועדת החקירה יהיו גם - כמו שכתוב בסעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת - נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת.

ועדה שנתמנה על-ידי ראש הממשלה איננה יכולה בשום פנים ואופן לשמש תחליף לוועדת חקירה פרלמנטרית. הוועדה שמונתה ממוקמת כלי-כולה בתוך ד' אמותיה של הרשות המבצעת, והקמתה היא נסיון לעקוף את הסמכות הפרלמנטרית בנושא שהוא חיוני למדינה ולאזרחיה.

ראש הממשלה הבטיחה שהיא תביא את תוצאות החקירה לדיענת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת. תודה רבה לגברת ראש הממשלה על החסד שהיא תעשה עם הכנסת. אך הפרוצדורה צריכה להיות הפוכה. העניין חייב קודם להיבדק בוועדת חקירה של הכנסת - ואין מניעה שעל ועדת החוץ והבטחון יוטל התפקיד לכהן כוועדת חקירה - והיא היא אשר תודיע לממשלה את תוצאות חקירתה.

חברי הכנסת, היהורו מפני מתן יד להפיכת הדמוי-קרטיה הפרלמנטרית שלנו לדמוקרטיה מודרכת. הדבר בנפשו של המשטר. ואם אותם היום תדונו את סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת לאות מותה, הרי מי יודע אם הדבר לא יעורר, חלילה, תופעות נוספות של התדרדרות, ולא יהיה צפוי אותו גורל להוראות אחרות של חוקי היסוד שלנו.

אדוני היושב-ראש, אלה הם הנימוקים להצעת סיעתי שהכנסת תדון ללא דיחוי בדרישתנו להקים ועדת חקירה לפי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, כדי לחקור בכל הנסיבות, רבות מחדלים בטחוניים אפשריים, של הטבח שנפלו לו קרבן שליחינו לאולימפיאדת מינכן.

היו"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, להצעה באותו נושא.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת קובע את עניין ועדת החקירה. חוק זה גם קובע, שבכל ועדת חקירה כזו ישתתפו גם נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת.

חוק זה נתקבל כבר בשנת 1958, לפני כ-14 שנה, אבל הוא לא הופעל מעולם.

אני מתכבד לשאול את הממשלה ואת הכנסת: אם לא עכשיו, אימתי? האם לא נפעיל חוק זה עכשיו, לאור התוצאות החמורות של הטבח, שבו נהרגו בדם

וגרמנים בענייני בטחונה של הממשלה הישראלית, היה צריך להיות ידוע ששני הביקורים המשותפים, שהם ערכו עם עמיתיהם הגרמנים בביתן הישראלי והסיכום בדבר הדאגה לקשר טלפוני עם העולם החיצוני, היו רחוקים מלהבטיח את השמירה על שלום אנשינו. הם ידעו, כי בגרמניה מצויים שלושת אלפי פלשתינאים, שעזבו את ירדן אחרי תבוסת החבלים שם בספטמבר 1970, ושפלשתינאים אלה מאורגנים ב-140, לערך, סניפים אזורים בתוך גרמניה עצמה. הם, גורמי הבטחון הישראליים, בוודאי ידעו על דיווחי האינטרפול בדבר תגודות מחבלים מארצות אירופה אחרות בכיוון למינכן. הם ידעו את זאת גם ידעו, שמשטרת מינכן סירבה לייחס לדיווחים אלה חשיבות, שהיתה מחייבת אותה לעמוד במיוחד על המשמר ולהקדים תרופה למכה. אמצעי הבטחון שנוקטו בכפר האולימפי היו כמעט אפסיים, והביתן הישראלי לא היה נתון לשום שמירה לא בימים ולא בלילות.

כל זה היה גלוי לעין וידוע היטב לאנשי שירות הבטחון שלנו. נשאלת השאלה: מדוע, לאור המחדלים האלה של שלטונות גרמניה, לא דאגו הם, אנשי הבטחון הישראליים, במשרדן ובאופן מעשי להבטחת שלומה של הממשלה שלנו? מדוע לא קיבלו על עצמם קיום סדרי אבטחה? מדוע לא הפקידו שמירה על אנשי הממשלה ולא הציבו משמר קבוע ליד ביתנה?

ראש משטרת מינכן, מנפרד שרייבר, בדאיון שנתן לשבועון הגרמני "דר שפיגל" אמר: "כל צוות ספורטי-איים קבע, לפי סמכותו הבלעדית, את מספר האנשים שהביא עמו. אנחנו לא יכולים וגם לא רוצים לבדוק אם יש בניהם אנשי בטחון". אם דברים אלה של הממונה על משטרת בירת בוואריה מדמזים על מתן חופש לכל משלחת ואלה המלווים אותה לדאוג לבטחונם, הרי אי-אפשר להבין מדוע האפשרות לא נוצלה.

אך גם בלעדי הרשות המפורשת מטעם הגרמנים היתה משלחתנו רשאית, בנסיבות הקיימות, לנקוט סדרי להגנה עצמית במקרה חירום. היה זה מחובתם של שירותי הבטחון שלנו לדאוג במידה מירבית להגנתה ולהעמיד את חבריה במצב שיוכלו להתגונן באופן יעיל בשעת צרה.

אך דבר לא נעשה, וזה כשלעצמו מספיק כדי להבליט את מידת החומרה שבמחדל, ואין צורך להיכנס כאן לשאלות אחרות כגון אלה הנוגעות למיבצע החי-לוח שנוכח.

והנה מכל דרכי הבדיקה האפשריות זו שראש הממשלה בחדה בה היא הבלתי-מתאימה והבלתי-סבירה ביותר. היא מינתה ועדת בירור דפרטמנטלית לפי סעיף 28 (א) לחוק ועדות חקירה. ואת מי מינתה להיות חברי הוועדה? את המפקח הכללי לשעבר של המשטרה ואת המנהלים הכלליים של שתי חברות ממשלתיות, כולם אנשים ישרים ובעלי זכויות והישגים, אך אחד שעד לפרישתו לקיבצה שירת את הממשלה, ושניים - הסדים למרותה של הממשלה כמנהלים כלליים של חברות ממשלתיות.

ואלה הם האנשים שמטילים עליהם לחקור את מחדלי הממשלה?

מלבד זאת, ועדת בדיקה שיסודה בסעיף 28 (א) לחוק ועדות חקירה חסרת כוח לערוך חקירה של ממש, ואין לה הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה ממשלתית,

יודע מה כן, איזה נושא מצדיק חקירה על-ידי ועדת חקירה פרלמנטרית.

בא-כוח הממשלה, אני מקווה שלא יסתפק הפעם בוויכוח הישרתי המקובל בכנסת, אלא בא-כוח הממלא שלה חייב לתת לציבור הסבר שיתקבל על-ידי, מדוע לא תסכים הממשלה לחקירה היסודית ביותר, על-ידי ועדת חקירה פרלמנטרית. אני מקווה שבא-כוח הממלא שלה יסביר לכנסת למה נשארה הפעם ראש הממשלה במיעוט בממשלתה שלה, כפי שנתפרסם בעתונות: שדעתה החיובית לטובת ועדת חקירה פרלמנטרית לא נתקבלה. ואולי תסביר ראש הממשלה למה היא - שבאמת יודעת לעמוד על העניינים כשהיא רואה דבר מוצדק - לא עמדה הפעם על דעתה, אם כל הדיעה שנתפרסמה היא כמובן אמת.

אדוני היושב-ראש, בזכרוני שתי ועדות חקירה: האחת מהעבר הרחוק, והשנייה מהזמן הקרוב ביותר. מהעבר הרחוק - ועדת חקירה שהיתה לפני כ-21 שנה, עוד לפני שהחוק הזה נתקבל. זאת היתה ועדת חקירה בעניין ג'למי. ועדת החקירה השנייה, מהזמן האחרון, היא ועדת החקירה בעניין "נתיבי נפט". שתי הוועדות, חברי הכנסת, הביאו לדעתי אולי לא לתוצאות נעימות כל כך לכל אחד, אבל לתוצאות חיוביות וטובות. והראיה: הממשלה והציבור קיבלו את המסקנות שבענו מוועדות החקירה הללו. ההבדל בין שתי ההצלחות של אותן שתי ועדות היה בזה שוועדת החקירה לעניין ג'למי הצליחה להסיק בעצמה את המסקנות החיוביות: בזכות ועדת החקירה של או אין עוד מעצרים אדמיניסטרטיביים בישראל. לעומת זה, ועדת החקירה של "נתיבי נפט" לא הצליחה בעצמה, היא נכשלה פעם ופעמיים, אבל בכל זאת נתגלגלה זכות על-ידה והיא - עירונות הציבור, הנגזרת הציבור, והסוף היה בכל זאת טוב: הממשלה קיבלה מסקנות בניגוד למסקנות של ועדת החקירה בעניין "נתיבי נפט". פירוש הדבר: הגענו לתוצאות טובות.

לדעתי, הסיבה למה הוועדה הראשונה, ועדת ג'למי, הצליחה בעצמה, ועדת החקירה של "נתיבי נפט" נכשלה כשהיא לעצמה, היא בזה: שוועדת החקירה של ג'למי היתה ועדת חקירה פרלמנטרית, מורכבת ממיטב הכוחות, מכל חוגי הישוב. ולעומת זה, ועדת החקירה של "נתיבי נפט" לא היתה ועדת חקירה פרלמנטרית. מהתבוננות לי להאמין שאילו היתה זו ועדת חקירה פרלמנטרית, היא עצמה היתה מגיעה לאותן מסקנות ברורות, הגיוניות, שהציבור והממשלה וכולנו הגענו אליהן.

אבל הפעם הוועדה איננה ועדת חקירה פרלמנטרית, גם לא ועדת חקירה נוסח ועדת "נתיבי נפט", שבכל זאת היו לה סמכויות של ממש, שיינים, אלא זוהי ועדה לפי סעיף 28, ועדה שכל שר יכול למנות אם הוא רוצה לקבל איזה מידע, ועדה שאין לה סמכויות להטיל חובה על עדים להופיע, ועדה שאין לה סמכויות לדרוש מסמכים, ונדמה לי שעדות שקר לפנייה לא מחייבת ענישה. ואני שואל: האם הנושא, בהשוואה לנושאים האחרים, שגם הם היו נושאים חשובים, איננו מחייב עוד יותר ויותר להקים את הוועדה החשובה והחזקה ביותר, שהיא ועדת חקירה פרלמנטרית?

ואני שואל, ובכל הדרך-ארוך, וזה אולי המשך

קר 11 צעדים במינכן, כאשר הטרור המטרופולי והמתועב ממשיך להשתולל בבריסל, בלונדון - ואי-אפשר שלא נראה בעיניי פרוחות כי לצערנו בדרך הטבע אין זה סוף פסק; אם עכשיו, לרגל המצב שנוצר, אין מפעילים את החוק הדין בהקמת ועדת חקירה, אני בהכרח מציג את השאלה: מתי כן נפעיל אותו? האם לא עכשיו הזמן להפעיל את החוק, כאשר אנו שומעים - ואני נוקט לשון זהירה ואומר: שומעים - האשמות כה כבדות על הנוחות מדימות; שומעים זאת, מדברים על כך, כותבים בעתונים, העיתונאים שהשתתפו באולימפיאדה משמיעים את הטענות האלה. ואני שואל: האם כאשר שומעים טענות כה חזקות, מלוות האשמות, האם לא עכשיו הזמן להפעיל את הסעיף הדין בהקמת ועדת חקירה? ורומי שכאן מוצדקת השאלה: אימתי כן נפעיל סעיף זה?

אולי תבוא הכנסת ותאמר שהיא הגיעה למסקנה כי חוק זה, שהוא חוק חשוב, אחד מחוקי היסוד, איננו חוק טוב, הוא איננו נחוץ, ואז נחליט לבטל אותו כליל.

רצוני להציג רק ארבע שאלות, קושיות יסודיות, שלדעתי כל אחת מהן מצדיקה ואפילו מחייבת את הקמתה של ועדת חקירה.

השאלה הראשונה היא: למה לא צורך למשלחת הספורטאים משמר בטחוני?

השאלה השנייה: למה לא צויידו הספורטאים בנשק? לפי העדויות - ואני מדגיש: רק לפי עדויות כי אינני יכול לדעת מה היה - המשלחת הרוסית כן היתה מצויידת בנשק. ואם התשובה היא, שהגרמנים לא הסכימו לשני הדברים האלה, זאת אומרת - לא למשמר בטחוני לישראל ולא לצידום של ספורטאינו בנשק - מי החליט שלמרות זאת, בהעדר משמר בטחוני ובלי שהאנשים יצטיידו בנשק, חייבים ספורטאינו ממש תוך מסירות נפש להשתתף באולימפיאדה?

השאלה השלישית: מה היו סדרי הבטיחות מצד הגרמנים? האם הסדרים הללו סיפקו את אנשי הבטחון הישראליים? ואם לא, מי החליט שלמרות כן - ואני חוזר על שאלתי: למרות מה שראו שיש כאן איזה סיכון בטחוני - בכל זאת הודבר חשוב כל כך שתוך מסירות-נפש חייבים הם להשתתף שם, ולא להחזיר אותם אפילו בדיעבד?

השאלה הרביעית: האם ידעו האחראים לכך שתכנית החילוץ הגרמנית - ואני מדגיש: תכנית החילוץ, להבדיל מהביצוע - היתה מלכתחילה תכנית כושלת, בסך-הכל חמישה צלפים מתנדבים כנגד שמונה מחבלים? ואם ידעו האחראים לכך שהתכנית היא כושלת, איך יכלו להסכים לתכנית שכמוה כאיבוד-לדעת?

השאלה החמישית: האם יש גוף אחראי לבטחון הישראליים בחוץ-לארץ? מי האחראי על הגוף הזה מבחינה פרלמנטרית? האם התכניות של הגוף הזה נבדקו אי פעם על-ידי גוף אחראי, פרלמנטרי או ממשלתי? תי? ואם לא - למה?

אדוני היושב-ראש. אם שאלות כאלה, ועוד עשרות כאלה שנסאלו כבר בציבור, ואינני מחדש בזה שום דבר, אינן מחייבות חקירה על-ידי הגוף המכובד ביותר לחקירות, דהיינו ועדת חקירה פרלמנטרית - אינני

שלא להכיר בכורשם ובמסירות נפשם של צעירינו. כל הכבוד, חייבים להעריך, חייבים לתת להם צל"שים. אבל תבינו שבלי שיתא דשמיא, השגחה פרטית ממש, לא נוכל להצליח אפילו כאשר הכושר שלנו יהיה פי כמה וכמה מזה שיש לנו היום.

בכל ההיסטוריה הארוכה שלנו כאשר המנהיג או המנהיגים התנשאו - נכשלו בגאווה, מיד נכשלו. בוודאי תזכרו גירסה דיינקותא על אותו בר-דדומא, על גבוי רתו ונצחונותיו; אבל כאשר הוא רק נכשל פעם בפיו, כפי שמופזר בגיטין נ"ז, ואמר "הלא אתה אלוקים זנחתי ולא תצא אלוקים בצבאותנו", מיד נכשל - וגרם לחורבן. זו אמונתנו, זו אמונת הדורות והרגשות של ציבור גדול שאנחנו זקוקים לסיעתא דשמיא. אנו מבקשים, מתחננים ממש: אל תתגרו בה'.

אבל גם בדרך הטבע גאווה, נוסף על שהיא המידה הפחותה ביותר, ותו"ל אומרים שהקב"ה אומר "אין אני והוא" - כלומר, בעל הגאווה - "יכולים לגור בכפיפה אחת", עם הכל הקב"ה יכול להסתדר, עם בעל חטא, אבל לא עם בעל גאווה; אבל גם בדרך הטבע גאווה גורמת לבטחון עצמי מופרז, להזנחה ולקלות-דעת, אשר סופם חורבן והרס.

נקיים דברי הנביא ולא נאמר עוד אלוקינו למעשה דינו, נסלק את העבודה הזרה של עצמנו "כוחי ועוצם ידי" - כדי שנוכה לעזרת ה'.

אני מציע הקמת ועדת חקירה, ובקצרה - משלוי-שה טעמים עיקריים:

1. בסופו של דבר ועדה כזאת, בעלת סמכויות רחבות, תחקור יותר טוב ותביא תוצאות טובות יותר; 2. ייראה הצדק על-ידי סמכות מוסרית, על-ידי שבוועדה זו יהיו מיוצגים כל חלקי העם, לרבות האזרחי פוזיציה;

3. חשיבות קבל העולם. אם אנחנו נזלזל במה שקרה, אם אנחנו לא ניתן לו חשיבות מקסימלית על-ידי חקירה מקסימלית מצד הגוף החשוב ביותר - מי יחשיב את העניין?

אל נלך בדרך של גרמניה, שוועדת הפנים שלה כבר החליטה שאין צורך שם בוועדת חקירה. אדוני היושב-ראש, אולי לגרמנים אין צורך בוועדת חקירה. בשבילנו, לפי מיטב הכרתי, ועדת חקירה פרלמנטרית היא צורך חיוני ביותר.

הי"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שבוע ימים העלינו את ההצעה ואת התביעה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, על-פי חוק יסוד: הכנסת, לחקור את כל הקשור במה שאירע ובמחדל בזוועת מינכן.

מה שאירע בשבוע האחרון מאז העלינו את התביעה, מה שאירע בשבוע האחרון בבריסקל, בלונדון, בפאריס, בז'נבה ובירושל מצדיק את התביעה ההיא עשרת מונים. אנחנו העלינו את התביעה כי חשנו שבישראל תקף את העם זעזוע אשר ספק אם היה משלו מאז קום המדינה, זעזוע נוכח יהודים מולכים למוות, חסדי נשק וחסדי ישע, על אדמת גרמניה, בידי אויביהם. קי-

לדברך, כבוד ראש הממשלה, מלפני שבוע: עד מתי הממשלה תעלים עין מדעת-הציבור?

ואקדים ואגיד מיד: אינני טוען ומעולם לא טענתי בשם הציבור כולו. אבל לדעתי גם חלק מדעת-הציבור, אפילו מיעוט קטן, אם הוא מיעוט חשוב של הציבור, יש להתחשב בו. ואם אני מדבר בכל הענווה "רק" בשם ציבור של 45,000 בוחרים, אם ההצעה והבקשה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית באה מצד ציבור של יותר מ-25% של כל הבוחרים, זה לא הציבור כולו, אבל אני שואל את כבוד ראש הממשלה: האם התחשבות בדעת-הציבור איננה מחייבת התחשבות בדעת-ציבור שהוא מונה יותר מ-25% של כל הציבור?

אדוני היושב-ראש, שלושת האנשים שמונו על-ידי ראש הממשלה - אנחנו מכירים אותם. יש להם עבר שיכולים להתברך בו, אנשים מהימנים אליבא דכל הדעות. אינני פוסל אותם, ואפילו לא מסכים לטענה שיש איהו פגם כזה שהם היו בעבר - והלך מהם גם בהווה - כפופים לממשלה בתור מנהלי חברות ממשל-תיות. אינני פוסל זאת, ואינני אומר שיש בזה פגם כלשהו. צריכים להיות אנשים כאלה בוועדת חקירה, אף-על-פי שבאופן טבעי, אינסטינקטיבי, הם דוחים כל ביקורת; הם רגילים בנדיניקים, תמיד ביקורת, והם בתור אנשים מבצעים באופן אינסטינקטיבי דוחים בי-קורת. אין זה חסרון; צריכים להיות אנשים כאלה בוועדת חקירה. אבל כלום יכול מישהו לטעון שלא צריכים להיות גם אנשים מסוג אחר, אלה שיש להם חוש של ביקורת, אלה שעיקר עבודתם בתור אופוזיציה - וגם זה תפקיד גדול - הוא ביקורת, כדי שיתבררו ויתבלגו הדברים כפי שצריך על-ידי ההרכב הקונסטרוקטיבי המייצג את הכל?

אבל נוסף על הכל יש לנו הכלל שצדק לא מספיק שיעשה אלא צריך גם שייראה שהצדק נעשה. ואני שואל, גברתי ראש הממשלה, אין תיראה יותר עשיית הצדק, האם על-ידי הוועדה האל של שלושה אנשים מצויינים, מעור אחד, או על-ידי ועדת חקירה פרלמנטרית בהתאם לתקנון, לרבות האופוזיציה, כל חלקי האופוזיציה באופן יחסי, והם יבואו למסקנות? האם זה לא יראה יותר את הצדק? האם זה לא רגיע יותר את הציבור? האם בנושא חשוב כל כך אין לדבר הזה הצדקה?

אינני יודע בכלל מה התסביך של אי-שיתוף האזרחי פוזיציה בעניינים - אפשר להגיד, באופן שיטתי. האם דעת-הציבור היא רק הקואליציה? ואני מסכים שהקואליציה מייצגת את דעת-הציבור. הרי שבאופן תיאורטי - ואני מגזים בכוונה - אפשר להגיד שאחרי הבחירות ואחרי הרכבת הקואליציה אפשר להגיד לכל שאר הציגים: אתם יכולים כבר ללכת הביתה, חבל על המשכורת שלכם. אני הגומתי, קחו את דברי בתור פרובוקציה. אני רוצה להביע בכך את מחאתי, את שאלתי בצורה החריפה ביותר: מה השיטה, מה האלרגיה נגד שיתוף האופוזיציה, כשמדובר בדברים כה יסודיים? ואני בטוח שבעיני הממשלה גם האופוזיציה לא תהיה חשודה שבעניין זה הכוונה להון פוליטי או לאיזה פנייה או נגיעה בלתי-כשרה.

לבסוף בקשה צנועה, ושוב בשם הציבור שאני מייצג: למען השם ולמען בטחוננו אל תתגרו בה! תחדלו מעבודה זרה של כוחי ועוצם ידי! אינני טוען

עצמם בוועדה של תשעה אנשים, ועשו זאת פה אחד. כולם. וזאת אחרי שקיבלו גושפנקה של טיהור מממשלת ישראל מפי סגן ראש הממשלה, שמצא לנכון לעשות זאת בהלוויה של האחד-עשר, מראש הממשלה ומשר החוץ.

אני רוצה לדעת אם מותר היה לתת להם את כתב הטיהור הזה. אני, למשל, מתרשם שאסור היה, והעובדות הן הפוכות, אבל תבוא ועדת חקירה פרלמנטרית ותקבע מי צדק. זה חשוב מאוד לא רק לגבי האתמול, זה יכול להיות חשוב לגבי היום ומחר.

אני מאוד חושש, אדוני היושב-ראש, שלא יעבור זמן רב ויודיעו שממשלת ישראל בסדר, שממשלת גרמניה בסדר, שהשרים האחראים לביון בסדר, שהשרים האחראים להגנה על יהודים בחוץ-לארץ בסדר, והשרים האחראים למהלומות נגד גם הם בסדר; רק איזה שהוא פקד זוטר אולי יינזף, ואולי גם זה לא. מי שנרצח - נרצח, ועולם כמנהגו ינהג.

זה לא היה אפשרי אילו קמה ועדת חקירה פרלמנטרית. אני רוצה שוועדת חקירה פרלמנטרית תבדוק ותמצא מה קרה, אם "נובל אובסרוטור" כותב היום על הביון הישראלי ועל שירותי המודיעין הישראליים "הסוב" לים עכשיו מחוסר גמישות ודמיון". מה קרה לגפילה הזאת בתדמית של השירות שזכה תמיד למוניטין בין-לאומיים שאין שניים להם, שכך ידובר בו? ואל מול מי? מול "ספטמבר השחור". את זה צריך לבדוק.

השירות שלנו נודע לתהילה, עם אותם המוסדות הייחודיים שישראל התברכה בהם. זה היה בית-המשפט, זה היה צה"ל בתור שכזה, זה היה חיל האוויר וזה היה גם השירות שכולנו, כולנו, התברכנו והיינו מלאי גאווה עליהם. פגיעה כזאת ביוקרה של השירות, באמינותו, בכבוד ההרפתקה שלו, היא דבר המור מאוד, היורד לשורש מצבה לא אומה. ועדת חקירה היתה מגיעה גם לכך. היא לא היתה צריכה להצטמצם. נהפוך הוא. לי יש הרגשה - יכולה לי אם אני חוטא כלפי מישהו - שבמדינת ישראל מתנהלת מלחמת ירושה בעקה שמישהו מאחורינו מנסה לקחת מכולנו את הירושה כולה. ואותי מעניין עד כמה מלחמת הירושה הזאת פוגעת ביעילות של מה שקורה למטה.

אנחנו עומדים, גברתי ראש הממשלה, לפני חזית חדשה, חזית שבאה לשתק את נתיבי האוויר ואולי גם הים, חזית שבאה ליצור מצב שישראלים לא יוציאו ראשם מן הארץ, חזית שמתחילה ליצור מצב שבהורים ובחורות, בפאריס, רומא ולונדון חוששים לדבר עברית ברחוב. זו חזית המחייבת היערכות מחדש, בדיקת כל מערכת המושגים, גם של הגנה עצמית וגם של לוחמה נגדית.

אנחנו עומדים על הדוכן הזה ומוהירים שנים על שנים, ומדגישים שיש מוחות הבנויים באופן יוצא מהכלל למלחמת שדה, אך אינם תופסים את המושג של מלחמת גרילה. אני לא בא להאשים. לעומתם יש מוחות אחרים הבנויים, מסיבות אלה או אלה, באופן שונה. צריך לגצל את כולם, והיו אפשרויות לגיזול, והיו גם סייובים.

היתה אזהרה שהשיטה שלנו זוחלת בעקבות מאור רעות ולא מקדמת אותם. כל זה צריך לברר, ולא במליאת הכנסת, אבל בוועדת חקירה פרלמנטרית. צריך לברר גם איך אנחנו עומדים מול האויב הגדול ביותר

וינו שתיה העונות מצד הממשלה, שהעוזות המשותף לכל חלקי העם, והממשלה בתיכונן, יניע את הממשלה לצאת מן השיגרה ולשתף את כל חלקי העם, באמצעות הפרלמנט שלו, בביקורת כל מה שאירע; ותהיינה המסיקנות עגומות ככל שתהיינה, כי בנפשנו הוא.

תחת זאת נודע לנו באמצעות העתונות שהוקמה על-ידי ראש הממשלה ועדה לאיסוף מידע. עם הוועדה נמנים שלושה פקידים בכירים, עובדי ציבור בכירים ונכבדים, אנשי מעשה, אנשים הנהנים מאמון, אך עם כל ההערבה האישית לכל אחד מן השלושה לא מסגרת הוועדה כוועדה לאיסוף מידע, ולא הרכבה האישי, הרכב של פקידות בכירה אינם יכולים לענות על תביעה הנשמעת היום בבתיים כל כך רבים ברחבי המדינה, בין שהצביעו בעד הממשלה לבין שהצביעו בעד מפלגות האופוזיציה. כאן חייבים לחקור בנושא האנשים שגבחו על-ידי העם, המופקדים על הממשלה, ולתבוע דין-וחשבון מן הממשלה ומזרועות הממשלה, וזאת לא יעשו, לא יכולים, ולא מוסמכים לעשות, פקידים, ותהא סמכותם אשר תהא, ולא לכך נתמנו על-ידי כתב המינוי של ראש הממשלה.

העם רוצה לדעת והבית הזה רוצה לדעת בממשלת ישראל אחראי לכשלון הביון הישראלי במיני כן; העם רוצה לדעת מי אחראי לבטחון אזרחים ישראלים בחוץ-לארץ, מי אחראי, אם בכלל, לבטחון משלחות ישראליות בחוץ-לארץ; איך מתחלקת האחריות, אם בכלל, בין משרד הבטחון ובין המוסד, דברים שפורסמו על אודותיהם - ונכתב עליהם רבות כהנה וכהנה בשעת הצלחות; העם רוצה לדעת מה אחריותה של ממשלת ישראל בתור שכזה, בהחלטותיה או אי החלטותיה ביום האיום ההוא של זוועת מינכן, מה הרשתה לגרמנים ומה לא הרשתה לגרמנים. היא - שפורסמה על אודותיהם - מה אירע באותו יום משעה לשעה, מארבע בבוקר עד שלוש בבוקר, במשך 23 השעות האיומות ההן? מדוע יצא מי שיצא לגרמניה בשעה מאוחרת כל כך? ומדוע הוא יצא, ומדוע מישהו אחר שצריך היה לצאת ואמור היה לצאת לא הצליח להגיע, בשל נסיבות שאולי לא צריכות היו לקרות?

כאן מדובר באנשים מרי-מעלה. כאן מדובר בש-רים, כאן מדובר בממשלה בתור שכזאת. את זה יבדוק שלושה פקידים בכירים הכפופים לממשלה, עם כל הכבוד והאמון להם?

גברתי ראש הממשלה, אדוני סגן ראש הממשלה, רבותי חברי הממשלה. ממשלת ישראל עומדת לביקורת בנושא זה, והיא עומדת לביקורת אך ורק לפני בית החוקים של ישראל. גקודה חשובה המחייבת בירור, למשל, היא מה קרה בינינו ובין הגרמנים. ראש הממשלה, בתשובה לדברי, בדיון בשבוע שעבר, העירה שהגרמנים נכשלו בביצוע, אבל כוונותיהם היו טובות. אני חולק על כך. אני חושב שכל מה שעשו הגרמנים, הן מבחינת התיכנון והן מבחינת הכוונה, היה מיועד בראש וראשונה למנוע שפך דם של גרמנים. יהודים - ייהרגו או לא ייהרגו, העיקר לצאת ידי חובה, והיום מודים בכך גרמנים, ומודים שהכשלו העיקרי הוא בכך שנהרג שוטר גרמני ונהרג טייס גרמני.

כל אדם שקצת מצוי בנושא יודע, שהקו מלכת-חילה היה פגיע, ולא רק הביצוע. זה היה יתיכונן של "לרחוץ את דינו מהנושא". עכשיו הגרמנים טיהרו את

כל זה בשעה שאנחנו נמצאים במצב של שיא הכוונות מול פני הטורר. מה מתרחש כאן? האם איבדו שירותי הבטחון את כושרם? האם המפקדים והאנשים הפכו לפקידים עמוסי שיגרה, כפי שטוען שבועון צרפתי? האם אירגונם ותלוות הפקידים הם התיישנו, ושוב אינם מתאימים למאבק הגדול שאנו נתונים בו? האם נתפסו לשאונות שמקורה ביולול באובי, באגדה שהערבים הם פחדנים ועלובי-החיים שאינם מסוגלים להתאבד, שאינם מסוגלים לבצע דבר? האם טובלים השירותים מהוסר כוח-אדם ותקציב? האם מושקע חלק מן הכוחות בתפקידים מיותרים וגם בלתי-חוקיים, כגון האזנה לטלפון של חברי כנסת ואחרים, ובילוש אחרי תנועות פוליטיות חוקיות? האם ירד כושרם של שירותי הבטחון מפני שהם משוחררים מכל פיקוח ומכל אחריות, מפני שהשר היחיד האחראי עליהם הוא שר שאינו קיים - השר שהיה צריך להיות אחראי למשרד ראש הממשלה?

אדוני היושב-ראש, כל זה צריך להיחקר. דרושה חקירה ללא רחמנות, כדי לקבוע מי ומה נושאים באחריות לכל אחד מן המחבלים והכשלונות. מי שאינו מתאים לתפקידו בשטח זה צריך לעוף - ומהר.

אבל לא די בכך. יש לחשוף את מלוא הסיבות לכשלונות ולתבוסות, כדי להיערך מחדש בתזית זו, שכפי הנראה היא החזית הבטחונית העיקרית בשלב הקרוב.

ייתכן שהפתרון הנכון היה מינוי ועדת חקירה ממלכתית, על-פי חוק, מורכבת מאנשים בעלי המעמד והכשר הדרושים כדי לחקור את חברי הממשלה ואת גדולי מערכת הבטחון וקהיליית המודיעין. אנשים כמו, אם אזכיר שמות, יגאל ידין, חיים לסקוב, איסר הראל ודומיהם. הממשלה דחתה הצעה זו, ואין הכנסת יכולה לכפות עליה לשנות את החלטתה. כאשר נדון בבית זה חוק ועדת חקירה הצבענו על החלל הריק בחוק בעניין זה.

אולם יש בכוחה של הכנסת - על-פי חוק - למנות ועדת חקירה משלה, בהשתתפות חברי האופוזיציה הלווחמת, כדי לבצע חקירה זאת. זוהי זכותה וזוהי גם חובתה של הכנסת, אם אינה פרלמנט-בובות של דמוקרטיה עממית. העלינו תביעה זו לפני שבוע, אך הרוב הקואליציוני הצביע, כזכור, נגדה.

עצם התנגדותה של הממשלה לחקירה יעילה כזאת מעידה כאלף עדים על הצורך בה. על ראש הגנב בוועד הכובע. כאן פועל בין השרים הכלל הישן: שמור לי ואשמור לך - אל תחקור אותי, ואני לא אחקור אותך. אי-מינוי ועדת חקירה מוסמכת, הרשאית להזיז מין עדים, לחייב את הופעתם, לחקור אותם בשבועה חקירת שתי וערב, לעיין בכל המסמכים הסודיים - הרי זה שערוויה. אחרי כל שורת המחבלים הרי-האסון, זהו המחבל המשווע ביותר.

כל ישראליו הוא קרוב מיועד לטרור. כל אחד מאתנו, בצאתו מתחום המדינה, וגם בתחום המדינה עצמה, הוא כתובת לפעולה טרוריסטית. זכותנו לדעת מה הן סיבות הכשלונות שהיו, וזכותנו היא להשתכנע כי סיבות אלו חוסלו.

אדוני היושב-ראש, מה שעושה הממשלה תחת זאת אינו אלא מיבצע-אליבי' מהוכם. מטילים על ראש הממשלה לאסוף מידע; ראש הממשלה - שהיא

המאיים על מדינת ישראל, אשר בעיני הוא ה"סמוך עלינו-יקים"; שביעות הרצון העצמית, "אנחנו יודעים הכל יותר טוב מכולם". זה האויב בהא הידיעה של המדינה ועתידה.

אל מול כל אלה - לשלול מאתנו את הזכות, מכולנו, לבוא ולומר: תנו לנו דין-וחשבון? גם את, גברתי ראש הממשלה, שאנחנו מוקירים ומכבדים כל צעד חיובי שאת עושה ואומרים זאת גלויות כאופוזיציה יוגרים, גם אתה סגן ראש הממשלה, כל אחד מן השרים שהיה קשור בנושא, בצורה ישירה או עקיפה, בפקידות הבכירה, לרבות הקצינים הבכירים, כולם צריכים למסור דין-וחשבון לנציגי העם. על 11 שנהרגו, שכך נהרגו, הבית לא יעבור לסדר-היום. הוא ימעה בתפקידו אם יעבור לסדר-היום.

אנחנו הוצים לעשות זאת, עם כל הכבוד, לא באמצעות הצינור שלכם, לא דרך זרוע הביצוע העומדת לביקורת, אלא על-ידי מוסד של הבית הזה המופקד על הרשות המבצעת. זו זכותנו, זו חובתנו. למה אתם מונעים זאת?

דאי שיש לכם רוב. אבל האם מותר תמיד כך לגייס את הרוב בכל נושא? אדוני היושב-ראש, אנו באים בהצעה. בבית הזה לעתים דרוכות מתרוממות ידיים בניגוד למשמעת הסייעתית. בכל זאת אני קורא לכל חברי הבית, בשם העניין שהוא קדוש לכולנו - ואני לא מדבר רק על הקרבות, אני מדבר לא פחות מכך, ואולי אף יותר, על מניעת קרבנות בעתיד - לתת יד לבדיקה מן היסוד, ובידי הרשות המופקדת על הממשלה, בידי בית המחוקקים של ישראל.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות היבור באותו נושא לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מה קרה לשירותי הבטחון שלנו?

מטוס "בבנה" נחטף ומובא ללוד. לשירותי הבטחון לא היתה על כך ידיעה מוקדמת. היה צורך במיבצע חילוקי, שהיה כרוך בסכנה נוראה לבני-הערובה. חוליית מתאבדים יפאנית עורכת טבח בלוד. אין מידע מראש על אפשרות כזאת. בית-הנתיבות חשף מכל שמירה. משלחת אולימפית משוגרת למינכן, כפתיון זוהר למעשה טרור ראוותני, ללא שום שמירה ראויה לשמה. הספורטאים אינם מוזיינים. אין שמירה מוזיינת על מעונם. אין שום מידע מוקדם על תכניות המחבלים. כאשר הם נחטפים, אין תכנית ישראלית לשיחורם. שום כוח ישראלי אינו משוגר למינכן תוך שעה או שתיים. איש אחד, שאינו מומחה למלחמה בטרור, יוצא למינכן כעבור 12 שעות, ומגיע כעבור 17 שעות. אין לו שום תפקיד, כדברי ראש הממשלה, אלא להיות "עד למת-רחש". שר-הבטחון משה דיין מגיע ללוד כדי לטוס למינכן, נעצר שם, ובמקום לצאת למינכן הוא נוסע לחתונה. המשלחת מופקרת - אין מלה אחרת - לחסדי החוטפים ולנסיגות החובבניים של המשטרה הגרמנית. שליה ישראלי בבריסל נפגש עם סוכן ערבי בקפה בפומבי, חשף לכל התקפה, ללא כל סידורי בטחון מתאימים, ונפצע. דיפלומט ישראלי בבניין השגרירות פותח תיבת נפץ, שבערה או לא עברה מין קודם לכן, ולמרבה הצעה, נהרג.

אל גיפול קרבן לרטוריקה של עצמנו, לועמנו המוצדק ולסיסמאות השגורות בפינו שלנו. הטרוריסטים הם פושעים, אך האמצעים הטובים לחיסול פשיעה פוליטית אינם מפסיקים כדי לחסל פשיעה פוליטית. אנשי הטרור הפלשתינאי יונקים ממקורות נפשיים עמוקים, הם גיוזנים מן התיסכול והיאוש שפשטו בעם הפלשתינאי כולו, הם זוכים לתמיכה ולהערצה של מיליוני בני העולם הערבי, העומדים חסרי אונים מול הכוח הצבאי האדיר של ישראל, והמאמינים משום-מה שישאל זוממת להחזיק בכל השטחים שכבשה ולכבוש שטחים נוספים.

הטרור אינו פועל בחלל דיק. הוא פועל בחלל פוליטי ופסיכולוגי. גם המיבצעים המוצלחים ביותר נגד הטרוריסטים עצמם, עד כדי חיסולם הפיזי, לא יפתרו את הבעיה, אם לא נסתום באותה שעה גם את מקורות היניקה המיניקים טרוריסטים אלה, ואולי מוכשרים יותר. אדוני הושב-ראש, יש כאן דילמה טראגית, ועלינו להתגבר עליה. זוהי יהיה המבחן הלאומי שלנו.

מצד אחד יוצר הטרור אקלים המונע שלום, זוהי בין השאר, מטרת הטרוריסטים עצמם. הטרור משלהב יצירים אצלנו; הטרור מעורר תאוות נקם; הטרור מעורר דד את הכוחות הלאומיים הקיצוניים ביותר בישראל עצמה; הטרור דוחף לכיבוש ולסיפוח ומספק להם תירוץ; הטרור מתנכל למשטרים הערביים המתונים, המוכנים כיום לשלום והמכריזים על כך בקולי קולות.

אך מצד שני, דווקא הטרור מחייב יזמות-שלום גדולות ומכריעות, הן כלפי המשטרים הערביים השכנים, הן ובעיקר כלפי העם הפלשתינאי. רק אם רוב העם הפלשתינאי באשר הוא ישתכנע שהוא יכול להגשים את מאווייו הלאומיים הצודקים בדרך של שלום, תוך שותפות עם ישראל, ייסתמו מקורות היניקה הנפשיים והמדיניים של אידוגני הטרור, ורק אז יוכלו מכשירי הביצוע שלנו לנחול את הנצחון המכריע והסופי על הטרור.

אדוני הושב-ראש, נשריין יד אחת למהלומת מחץ בטרור, וגושיט את היד השנייה לשלום צודק. זוהי הדרך לשלום ולבטחון גם יחד.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות היבור לאחרון המציעים באותו נושא, חבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה. להצלחה, כידוע, אלף אבות; הכשלון - יתום. כבר התנסינו בעבר במיבצעים זוהרים, בהצלחות גדולות של שירותי הצבא חוץ ושל זרועות הבטחון. תמיד ידענו למחרת מי אחראי, למי מגיעה התהילה.

עברו שבועיים מאז הרצו הנתבע במינכן, ורק אתמול החלה הוועדה שמונתה עלי-ידי ראש הממשלה לאסוף את המידע על אשר קרה שם. ואנו עומדים שבועיים לאחר המקרה, שואלים מי אחראי לדבר - לאיזה דבר בעצם? - לדבר שאיש לא האמין שהוא ייתכן. לא מכיוון שאיש לא האמין שיהיה מי שירצה לבצע אותו, אלא איש לא האמין שהרוצים לבצעו יהיו מסוגלים לעשות את אשר עשו.

אני חושב שלאחר התדהמה, לאחר ההלם של

האחריות הישירה לפעולת שירותי הבטחון, היא הנושאת באחריות אישית למחדלים, בתור השר המוסמך - ראש הממשלה ממנה "צוות" לאיסוף המידע. מה זה צוות? מה הן סמכויותיו? מה הוא מעמדו החוקי? וממי מורכב הצוות הזה? ממנכ"ל המשרדה, ששוחרר זה עתה מתפקידו מפני שהיה עדין מכדי להצליח בתפקיד המחייב תקיפות חמורה. האם אדם עדין זה, אדם סימפטי מאוד הידוע בכשרונו לקיים יחסים טובים עם כולם, האם הוא האיש שיחקור שתי וערב את ראש שירות הבטחון הכללי, את ראש המוסד, את שר הבטחון, את ראש הממשלה? לצדו של מר קופל מונו שני פונקציונרים ותיקים של הקבוצה השלטת במדינה, פקידים כלכליים בכירים הסמוכים על שולחן השלטון.

אדוני הושב-ראש, איני רוצה להטיל דופי באיש, ואיני מפקפק ברצון הטוב של כל האנשים הטובים האלה. באמת לא. אבל אין בלבי שמץ של ספק שצוות זה אינו מתאים לתפקיד הנדרש - לא מבחינת צורת המינוי, לא מבחינת המעמד, לא מבחינת הסמכות, לא מבחינת ההרכב.

אני תובע מן הכנסת לקבל על עצמה, לפחות פעם אחת, את האחריות הנובעת ממעמדה במשטר דמוקרטי, ולמנות ועדת חקירה פרלמנטרית - אלא אם כן תודיע ראש הממשלה כאן, היום, על נכוונתה לפנות לנשיא בית-המשפט העליון לשם מינוי ועדת חקירה על-פי חוק.

אדוני הושב-ראש, אין צורך לחכות לתוצאות החקירה המדוקדקת כדי להסיק כבר עתה כמה מסקנות מוקדמות.

מסקנה ראשונה: על המדינה כולה להיערך לתקופה ממושכת של מלחמה בטרור, שילך ויגבר בממדי ובאכזריותו. הטרוריסטים לומדים מן הנסיון, ויש עלייה בכשרם האידוגני והאישי. זה מחייב מסקנות מרחיקות לכת לגבי כל מוסד ואדם ישראלי בחו"ל, ויש לכך גם השלכות בתוך הארץ עצמה.

מסקנה שנייה: יש לעצב כלים חדשים, או לשנות מעיקרם את הכלים הקיימים, כדי להילחם באויב זה. יש להעביר את התפקיד לידי אנשים בעלי כושר מיוחד.

מסקנה שלישית: לא ייתכן שהאחריות הציבורית והפרלמנטרית לתפקיד מרכזי זה תהיה בידי שר פיק"ט. ראש הממשלה אינה מסוגלת לשאת באחריות זו, לא מבחינה אישית ולא מבחינה מעשית, בגלל ריבוי התפקידים המוטלים עליה כחוק. עדרוש כאן שר או סגן שר בתפקיד מלא.

ברפובליקה הפדרלית הגרמנית יש איש, המכונה "השר האחראי למשרד ראש הממשלה", הורסט אמקה, שהוא למעשה השר האחראי לשירותי הבטחון. אני מציע להנהיג תפקיד כזה אצלנו. ואולי זהו, סוף סוף, תפקיד המתאים ליצחק רבין או לחיים בר-לב. אני חושב שהוא יהיה ממוקם שם טוב יותר מאשר במשרד המסחר והתעשייה.

אדוני הושב-ראש, אולם גם אם נקים את המכשיר הטובים ביותר למלחמה בטרור, ונפקיד עליהם את האנשים הטובים ביותר - אל נצפה מהם לנסים. מי שמאמין שאפשר לחסל את הטרור באמצעות הטרור הנגדי בלבד אינו יודע מה הוא שח.

חוברת מ"ג, ישיבה ש"מ

— הצעות לסדר-היום (ש. כהן, ישעיהו, מאיר) —

גראית בעין. כך אומר ההגיון שלי, שאינו חייב להיות דווקא הגיון צבאי מעולה.

אבל אם כן, כיצד תימשך? אם הצבא המצרי מנוטרל מעבר לתעלה; אם הצבא הירדני פועל על-פי הנחיות המלך שלא לפעול נגד ישראל, אלא להתגונן במקרה שיותקף; אם הצבא הלבנוני אינו גורם במע"ר; אם הצבא הסורי אינו בדיוק האויב הגדול שאנחנו צריכים לפחד ממנו — אם כן, כיצד תימשך המלחמה הערבית? יש גורם אחד שלא הפסיק להיות פעיל, ולא רק הכרוז שהוא פעיל, לפעמים יותר ולפעמים פחות — בזמן האחרון הרבה פחות — אלאה הפלשתינאים, אלה האירגונים הפלשתינאיים שמחלק מהם צמח אותו פרי באושים ששמו "ספטמבר השחור". אם זו הודוע שממ" שיכה לחרום, הרי מובן שזו הודוע שתנוצל, תדורבן, תסומן, תידחק ותנוהג על-ידי אותם גורמים בעולם הערבי שרוצים להמשיך במלחמה כל עוד מצב זה קיים. ולטרוד חייבים להיערך בצורה אחרת. לטרוד חייבים להיערך על פני העולם כולו, בכל מקום שיש מטרת ישראליות. חייבים להיערך גם בפעולות הגנה וגם על-ידי פעולות-מגע מכוונות אל מוקדי הטרור, אל מקורות הטרור.

אלה הם נושאים לגיטימיים לאזרח לשמוע עליהם, ולשמוע עליהם בבירור; אלו הן הערכות אסטרטגיות של מלחמת ישראל, של מצבנו בעולם, ויש לדון עליהם, ויש לשמוע עליהם מפי הסמכויות בפורום פרלמנטרי זה או זה, אבל פורום ציבורי.

אולם גם כאשר זו תהיה המדיניות חייבים לזכור, שזו איננה יכולה להיות כל התשובה; כי התשובה חייבת להיות מעל ומעבר לאותן פעולות אופרטיביות. התשובה חייבת להיות מדינית. פעולות כמו אלו שגעשו נגד לבנון אינן תשובה. מה אנו רוצים להוכיח, שיכולים לחסל את צבא לבנון? שאפשר להגיע לביירות? שאפשר להגיע לדמשק? הדבר מוכח מראש. אין צורך להוכיחו. פוגעים במחנות של מחבלים. נכון, זה מוריד מכוחם. אבל האם זה ימנע מלחמת טרור, האם זוהי תשובה למלחמת טרור, או שזו רק הקזת דם — גם דם אויב — מתוך כעס אינסטינקטיבי מוצדק, אבל כעס שחייבים לרסן אותו במישור המדיני? כי פעולות אלו ינצחו את הטרוריסטים, יולידו את הטרוריסטים של מחר. ואילו טרוריסטים אלה, אפילו הם קומץ קטן, מסוגלים לערער עד היסוד גם מצב שהאמנו כי בו אפשר לדבר על שלום.

לפני חודש דיברנו על שלום. לפני שבועיים דיברנו על שלום. מאז אין מדברים על שלום, לא רק ברחוב, אלא גם בהכרזות רשמיות של הממשלה. בזאת השיגו אנשי "ספטמבר השחור" את מטרתם. והפעולות שלנו לא השיגו את המטרה, אם המטרה היא שלום וחיסול הטרור לא רק על-ידינו, אלא גם על-ידי העם ממנו הוא צמח.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד הישיב-ראש, כנסת נכבדה. אין לי שמץ של ספק שהבית כולו, על כל חבריו, נסער, מודאג ומווועז ממה שקרה, ממה המה במובן שקורה; ומלא חרדה לאשר עלול לקרות.

הכאב, מיד לאחר מכן באה התדהמה השנייה, שכן נפגעה אמינות יסודית, גדולה, עמוקה, שהיתה לכל ישראל, וגם לא ישראלי, אמינות ביכולתם של שירותי הבטחון הישראליים לפחות לשמור על חיי ישראלים. ולאחר הכאב מיד באה השאלה: איך זה קרה? וככל שהושמעו הסברים וחצאי-הסברים, השאלה העמיקה והעמיקה.

אמרו לנו: אלה היו הסיפורים, לא יכולנו לשלוט שמיירה, הגרמנים אמרו שהם אחראים. ריבוננו של עולם, הגרמנים אמרו שהם אחראים — וזוה תמה אחריתנו? הם אמרו: אנחנו נשמרו. אבל הלא יכולנו לדאוג שאינם שומרים? הרי זה כאילו האו"ם היה בא ואומר לישראל: אנחנו אחראים לשלומכם, שלחו את צה"ל הביתה, שחררו את החיילים. ודין משלחת כדין המדינה כולה; דין פרט ישראלי אחד כדין האומה. ובכל זאת האמנו להם, שמכנו עליהם. וכשראינו שזה קורה? באיזה שהוא מקום קרה דבר שלא ייתכן, דבר בלתי-נחפס.

ואני שואל את עצמי: אילו הייתי ערבי, במקומם של אלה שמתכננים את החדון ואת הרשע הזה, מה הייתי צריך להסיק? מה הייתי צריך לחשוב נוכח העובדה שאפשר לחסל משלחת אולימפית שלמה? הרי הכל מותר, הכל הפקר; המיתוס הישראלי הוא בלוף, אין בטחון, אין שירותי בטחון, אין יכולת. מדוע לא נשלח עוד פצצות? מדוע לא נחטוף אנשים? מדוע לא לא נאיים על כל מי שמדבר עברית בעולם? מדוע לא נחטוף את שר הבטחון, אם הכל הפקר?

הכשלון הזה הוא אולי אחראי ל-50% מרוח העושה שפוקדת היום את המתבלים האלה, את הטרוריסטים. ואת זה נתנו להם כמו ידנו, מתוך מחדל. איזה מחדל? אנחנו רוצים לדעת, חייבים לדעת.

גברתי ראש הממשלה. אם קמה הדרישה לדעת, הרי אין זה מתוך סקרנות, מתוך היטוט. זה קודם כל מתוך דאגה, דאגה שהיא בודאי בראש דאגותי, גברתי ראש הממשלה, בזה אין ספק. אבל אנחנו — וכשאני אומר אנחנו זה לא רק האופוזיציה שהעלתה הצעה זו, אלא גם אנשים שאינם משייכים את עצמם על-פי תג מפלגתי — אנחנו חרדים. ואנחנו רוצים להרגיע את חרדתנו. אנחנו רוצים שידאו לנו שחרדה זו נוגעת לכל אדם, ובראש וראשונה לראש הממשלה. והיא רוצה לא רק להרגיע את חרדתנו, אלא גם רוצה שאנחנו נרגיע את חרדתנו כשנראה כיצד מטפלים במחדל הזה.

מינוי ועדה פנימית איננה התשובה. ולא חלילה מתוך ספק בכשרם ומהימנותם של חברי הוועדה, אלא הייתי אומר אולי אותו דבר שאמר חבר-הכנסת שוסטק בשבוע שעבר בנושא אחר: It isn't done. אין ממנים אנשים הכפופים כדי שיבדקו את ממשלה. לא עושים זאת. ובייחוד שהגל הזה של טרור, הגל של הפשע הזה, ילך ויחמיר. אין צורך להיות נביא, אין צורך להיות מגנב שחרות. העניין הוא עניין של הגיון, ואני חושב שניתן היה לדאוג לפני מינון ולפני המעטפות. ההגיון אומר: המלחמה בינינו לבין הערבים לא נפתרה. אני סבור לדאבוני שהרבה זמן היא לא תיפתר, כל עוד ישראל תרצה בשטחים. אבל זו גישתי הפוליטית. העובדה היא שהמלחמה לא נגמרה ולא יתיגמר מחר כל כך. טבעי שהאמצעים שהיא מנוהלת בהם ישתנו. מלחמה של צבאות סדירים ערבים נגד ישראל אינה

חבר-הכנסת תמיר. כבר בשבוע שעבר, כשהציע את הצעת הוועדה הפרלמנטרית, שאל שאלות, אך בחוץ כל שאלה היתה כבר תשובה, והיום אותו דבר. מותר לו שהוא כבר יידע מראש מי אשם ובמה אשמים. אבל אז אל נא יעמידו פנים: אנחנו רק רוצים לדעת; אנחנו רוצים לחקור.

אין לי כל טענה נגד אופוזיציה הרוצה, דרך הטבע, להיות רוב. מותר. מותר לה לחפש כל דרך להעמיד את הממשלה במצב קשה. מותר, אבל אל תעמיד פנים שאין כוונות כאלה.

מנחם ידד (גח"ל):

הכוונות הן טהורות. רוצים להבין את העניין באופן יסודי, גברתי ראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

האם האופוזיציה תסכים שמותר גם למישהו לא מהאופוזיציה לדבר?

מנחם ידד (גח"ל):

אנחנו שומעים בהקשבה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

תודה רבה. אנחנו שמענו ארבעה-חמישה נאומים. איש לא פצה פה.

מנחם ידד (גח"ל):

אם מדברים על כנות, אני מעיר שזאת כנות.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

למשל, חבר-הכנסת קלינגהופר קובע: שירותי הבטחון ידעו זאת, ידעו זאת וידעו זאת ואיש לא מנע. הוא כבר יודע, ואני חשבתי שאחד מתפקידי הוועדה שנתמנתה לדעת מה כן ידעו, מה לא ידעו, מה אפשר היה לדעת, מה אי-אפשר היה לדעת, מה עשו, מה לא עשו, אפשר היה לעשות אחרת, אי-אפשר היה לעשות אחרת.

ומעניין מאוד שמחוץ לחבר-הכנסת תמיר, שכבר פסק על גרמניה מסקנה מוחלטת, בכלל כמעט לא נאמרה פה מלה. הבודגסטאג הגרמני החליט מה שהיה ליט. במכתב המיניו לא שכחנו שיש גם צד גרמני ולא הוצאנו מהחשבון שיש גם לחקור שם. פה, מדברי האופוזיציה - נגמר; יש כתובת אחת. יכול להיות עדיין אינני יודעת. מותר לי להגיד, וזה טבעי לגמרי, שהממשלה כבר שמעה, עוד לפני מינוי הוועדה, לא מעט מראשי שירותי הבטחון, ובכל זאת לא חשבה שהיא כבר מוכנה להוציא מסקנות והמלצות. היא חשבה שנהוצה עוד בהחלט בדיקה יסודית מאוד, שמי-עת כל מי שיש לו להגיד איזה דבר בעניין זה. דרך-אגב, אינני מתארת לי שמישהו מהמשלחת לאולמפי-יאדה, או אנשים שהיו במיניו באותו זמן ויש להם מה להגיד, יסרבו לבוא ולהעיד ולספר מה שיש להם לספר. אין כל סיבה לחשוב כך.

חבר-הכנסת לורנץ הלך בפשטות בדרך, או על-פי נוסח שלום עליכם: "מען זאגט": תלילה, הוא לא אומר שום דבר. שומעים - הוא אומר - כך וכך; שומעים שמועות מדאיוגות; אינני אומר, אינני יודע, אבל שומעים. זאת הדרך הפחות סימפטית ובה גם אי-אפשר להאשים מישהו בכך שהוא מאשים, כי הוא בכלל לא

אינני חושבת שיושב בבית איש אחד המתאר לעצמו, ומאמין בזה, שיכלתנו בשדה הקרב או יכלתנו ללחום בטרור בפנים הארץ, דומות בדיוק ליכלתנו ללחום בכל העולם.

אנו צריכים להיערך לזה. אנו עושים זאת. יש בי-קורת מתמדת. אבל לא יכול להיות איש רציני שיחשוב שיש לו, או למישהו אחר, או לכלונו במקובץ, איזו תרופה בדוקה, שאם רק נקבל את דעתו, פתרנו את כל הבעיה. מי שמדבר כך, יסלח לי, אינו מתייחס ברצינות לבעיה תמורה מאד, אחת החמורות ביותר שעומדות לפנינו.

אחרי זה בהחלט לגיטימי הוא שתהיינה דעות שונות על בדיקה יסודית, אמיתית, של מה שקרה במינוח; מה אפשר היה למנוע ומה אי-אפשר היה למנוע; מה אפשר היה לראות מראש ומה אי-אפשר היה לראות מראש; הכל מותר ואפשר. דבר אחד אינו מותר, ולפי דעתי מבחינת היושר האינטלקטואלי בלתי-אפשרי, והוא - לומר בעת ובעונה אחת שני דברים הסותרים זה את זה בצורה קיצונית. אי-אפשר להגיד: אנו רוצים לדעת, יש לנו שאלות, ומיד לתת תשובה, ומיד להחשיך.

ועדה כזאת שנתמנתה, היא בניגוד לחוק? יש במינוח משום הפרת החוק? מה הנגדרנות הקלה הזאת, הנשמעת בבית מומן לזמן מצד חלקים שונים של האופוזיציה, על "דמוקרטיה מודרכת"?

חבר-הכנסת קלינגהופר וחבריו יודעים איזה משטר דמוקרטי יותר מזה שיש בארץ? איפה? איפה קיימת מדינה כזאת שהיא יותר דמוקרטית מישראל, שמשטרה יותר דמוקרטית? איפה? ממי יש לנו ללמוד? ואם אין, מותר לדרוש גם מאופוזיציה, והייתי אומרת אפילו מחבר-הכנסת קלינגהופר אישית, בתור היותו משפטן בעל ערך - מה הדיבור הקל הזה, מה זריקת מלה לחלל העלולה לעשות רושם, מפני שהרוב בבית הזה אינו מקבל את הצעתה של אופוזיציה? מותר לקבל, מותר גם לא לקבל.

יעקב נחושתן (גח"ל):

מותר גם לדבר.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

בודאי שמותר, אבל לא כל מה שמותר להגיד צריך להגיד. מה זה, מישהו הפריע לחבר-הכנסת קלינגהופר להגיד "דמוקרטיה מודרכת" ולהיות במחנה אחד עם הסמל של הדמוקרטיה, חבר-הכנסת אבנרי, להגיד "דמוקרטיה עממית"? מותר להיות במחנה אחד. הכל מותר. השאלה היא אם זה נחוץ, אם צריך לעשות זאת, אם דיבור כזה תואם את רצינות העניין ואת ההחלטה האמיתית שיש בלב כולנו.

ואם כבר יודעים את התשובות: ראשית, שזה מחדל ממלתי; שנית, שהוועדה הזאת ודאי אינה יכולה לגלות את האמת - אם כבר יודעים את התשובה, אז מה התוקף המוסרי, הענייני, הדמוקרטי, האובייקטיבי לדרוש ועדת חקירה פרלמנטרית, כאילו כל חלקי הבית, שכן מדברים, יניגשו באמת אך ורק לבדוק את העניין ורק אחרי בדיקה יסודית רוצים להגיע למסקנות? הרי נעשה המסקנות כבר מנחות על השולחן. זה אמור גם לגבי נציגו של גח"ל וגם לגבי

ולא לטעמי. אבל לא בכל הנושאים. איך מגיע חבר-הכנסת תמיר, שכל כך מוועזע מעצם העניין - ואני מאמינה לו - לדבר פשוט, והוא עוד דורש חקירה? הוא כבר יודע שכל מה שקרה, קרה מתוך מלחמת ירושה. זה מתאים לעניין? זה מתאים לרצינות העניין? למה נחוצה חקירה אחרי זה?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

לא אמרתי "כל מה שקרה". אמרתי שהראש נתון במידה רבה למלחמת ירושה ואולי לא די גותנים את הדעת. יש הבדל גדול.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אמרת זאת, ואתה יכול להגיד בקול רם. ואני מוחה בכל תוקף על דיבור כזה, שאולי יחאים בעוד חודשים אחדים מעל כמת אסיפת בחירות. אבל פה אי-אפשר לדבר על האסון שקרה ועל הסכנות שישנן, כי זה הדבר - וזה נכון - ויחד עם זאת לא לשכוח שבכל זאת צריכים לעקוב. לא מתאים. לא מתאים. ועם דיבור כזה, עם ארגומנטציה כזאת, אי-אפשר לדרוש שההצעה של ועדה פרלמנטרית תתקבל באמת אך ורק למען חקירה ולמען חיפוש האמת.

יש לי רק עצה אחת לחבר-הכנסת אבנרי, רק דבר אחד: לא לכולם יש המנטליות, הגישה והסגנון שיש לו. לא לכולם תודה לאל. לא כולם מדברים על קופל כמו שהוא דיבר, על בן-אדם שמילדותו עשה שירותים לארץ. איך מדברים כך על בן-אדם שעמד בראש משמר הגבול בכשרון והקים כוח חשוב, גדול, יעיל? ואחר כך במשטרה? מה זה "שוחרר"? מה הדיבור הזה? הרושם שחבר-הכנסת אבנרי רוצה ליצור פה, אין בו אמת ולא שמץ של אמת, ואני בטוחה שחבר-הכנסת אבנרי יודע זאת. אי-אפשר לנהל ויכוח בפרלמנט הישראלי בנוסח של שבועון.

בדבר אחד יש לחבר-הכנסת אבנרי ולשותפו לש"עבד חבר-הכנסת כהן דעה אחת: "פתרון פוליטי" על-פי סגנונם. הדיבור נגד הטרור עם כל הלהט, ואחר כך בכל זאת להסביר את הרקע, על איזה רקע ועל איזו קרקע זה צמת. מה הדיבור הזה על הפעולה בלבנון? יושבים יהודים על גבול לבנון; אין לנו סנטימטר של אדמה בלבנון, ומצד שני האלפים - חבר-הכנסת כהן - שהם מתוסכלים. הם מתוסכלים, אבל לא על חשבון חיי יהודים. ואז - או שממשלת לבנון תדאג לכך שמשטחה לא יודעו בתוכנו מוות, מוקשים, הפגזות של ערים, מושבים או דרכים; או שממשלת לבנון תעשה זאת, או שממשלת ישראל תמלא את חובתה היסודית - לשמור על חיי אזרחיה. דבר כל כך פשוט, ואיננו יכול להיות יותר פשוט. זו הבנייה של ממשלת לבנון, עליה להחליט. ממשלת ישראל החליטה כבר מזמן ומחובתה לעשות כל מה שיש בידיה לשמור על חיי ילדיה, על חיי גברים, נשים, על המשק, על הערים, על הכל.

אני לא אומרת שאי-אפשר היה להקים ועדה על-פי חוק ועדות חקירה. אפשר היה. אני לא אומרת שאי-אפשר היה להקים ועדה פרלמנטרית. זה לא בני-גד לחוק. היה מעניין אותי לדעת - זה אמנם דבר קטן; ועדה פרלמנטרית בשיתוף סיעות מהאופוזיציה על פי-יחסי הכוחות. מי שהוא טוב במתמטיקה יכול אולי לעשות את החשבון. דבר אחד ברור: ועדה יעילה,

מאשים; הוא בכלל לא אומר שום דבר. שומעים, אומרים. מי אומר, מי הכתובת האנונימית הזאת, ממי שומעים? אבל בינתיים זה גורק. יש לו ארבע שאלות. יש יותר. ועדה זאת שנתמנתה מתחייבת לענות על שאלות. כל מי שיש לו שאלות, כל מי שיש לו תשובות, כל מי שיש לו הצעות - יבורך. מעניין אותי לדעת אם מוכן חבר-הכנסת לורנץ להתחשב בכל שאלה עם דעת מיעוט ועם מה שלפי דעתו הוא דעת מיעוט; אם בכלל הוא מוכן להתחשב, גם נגד דעתו, מפני שמישהו חושב כך.

רבותי, כל הכבוד למיעוט. עם כל התחשבות מיוחדת במיעוט, במשטר פרלמנטרי זה בכל זאת לא יתיר מאשר רוב. אי-אפשר לנסות להכניס בעם, בארץ, מושגים שזו כמעט בושה להיות רוב. איננו מכירה מישהו המוותר על זה מראש. כל אחד מנסה להגיע לרוב. זאת לא בושה שאין הוא מגיע, אבל אי-אפשר גם לנסות ליצור מצב-רוח כזה. זה גם לא יעיל בכלל.

חיים לנדאו (גח"ל):

אולי המיעוט מיותר בכלל. אפשר לשלוח לו הביתה דו"חות של מה שהרוב יחליט.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם גח"ל תציע הצעה כזאת לדיון בכנסת, נדון בה.

בנימין הלוי (גח"ל):

אבל הרוב עדיין לא החליט בעניין זה. צריך לנמק מדוע הרוב התנגד להצעה של גח"ל. הרוב עדיין לא החליט.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני, כבר סיימתי את דברי?

חבר-הכנסת לורנץ רוצה מאוד שאספר לו בדיוק מה היה בממשלה: מה הצעתי, מה הציעו אחרים, מדוע קיבלתי, מדוע לא קיבלתי. אינני חושבת שזה בהתאם לחוקי המדינה לספר על ישיבות הממשלה. אינני רואה כל בושה בזה שחבר הממשלה, כל חבר בממשלה, לרבות ראש הממשלה, יכול להציע איזה שהוא דבר ולהישאר במיעוט. מחובתו לקבל את דין הרוב בממשלה. אינני רואה בזה לא בושה ולא איזה דבר שלא קרה. זה קורה, זה קרה ובודאי זה יקרה. מה הדבר הבלתי-אפשרי בכך? חבר-הכנסת לורנץ יחד עם חברים אחרים מסיעות שונות בוודאי רוצה משטר דמוקרטי, ואם נניח שהצעתה של ראש הממשלה לא נתקבלה, מה פירוש המלים - "מדוע לא עמדה על דעתה?" מה פירוש המלים האלה? האם יש לנו משטר כזה שראש הממשלה יכולה, אם היא רוצה, להכריע נגד הרוב בממשלה? האם חבר-הכנסת לורנץ רוצה בזה? לא? תודה רבה. אם כן, מה אתה מתפלל כל כך? מדוע זה חטא? יש רוב בממשלה, הרוב מחליט, כל אחד מקבל את הדין.

אני אינני יודעת מה פירוש הדבר - מיעוט קטן, אבל חשוב, מי מחליט איזה מיעוט הוא החשוב? יש פה מיעוטים אחדים.

יעקב נחושטן (גח"ל):

ל"ע.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

חבר-הכנסת תמיר, יש נושאים שבהם יכול כל אחד לחשוב שמותר לו להשתמש בארגומנטציה שהיא לטעמו

זיכיה. לא מכל המיעוטים; יש אילו הגבלות, והכנסת החליטה כמה חברים מכל סיעה יהיו בוועדה זו. עדיין לא קרה אי פעם, שיושב-ראש ועדת החוץ והבטחון לא יומין מי שמתבקש להיות מוזמן על-פי בקשת חבר ועדת החוץ והבטחון, ולעתים קרובות גם השירותים האלה באים מרצונם או מיוזמתם של האנשים הממונים עליהם. הם מדווחים. לפעמים יש דיון שנמשך ישיבות אחדות. זה לא כך שהכל נמצא באיזה מקום למעלה ואיש אינו יודע מה שנעשה. מטבע הדבר הוא שוועדת החוץ והבטחון תקבל לא רק את הדין-וחשבון הסופי, אלא שהיא תהיה שותפת לנעשה גם תוך מהלך עבודתה. אין כל מקום לאירוניה הזאת, גם אם היא נאמרת בכעס, כאשר אין לה כל יסוד וכל טעם.

כבוד היושב-ראש, אני מציעה לא לקבל את ההצעה הזאת, שדרך-אגב כבר הועמדה להצבעה בשבוע שעבר על-ידי שתי סיעות בכנסת ונדחתה. אין לי כל התנגדות שההצעה תוצבע פעם נוספת ובודאי, מקווה אני, שהיא תידחה שוב.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, סיימו את הדיון. ניגש להצבעה.

ה הצ ב ע ה

בעד דיון בנושא במליאת הכנסת	27 -
נגד	46 -
נמנעים	4 -

ההצעה לדון בנושא במליאת הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בשבוע שעבר גיינו מעל במת הכנסת את הפשע במינכן ואמרנו, כי אף מאבק למטרות צודקות אינו מצדיק שיטות מאבק נפשעות נגד אזרחים וטרור אישי, ונוסיף: משלוח מעטפות נפץ. באותו זמן גיינו את ההפצצות הנפשעות על הכפרים ומחנות הפליטים בסוריה ובלבנון והראינו את דרך המוצא ממעגל שפיכת הדמים:

הימנעותנו היום מהצבעה על הצעת סיעת גח"ל להקים ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין היבטים מסויימים על פרשת הפשע במינכן - אין פירושה שאנו סומכים על ה"חקירה" שתגלה הוועדה שמונתה על-ידי הממשלה. אין לנו כל אמון בממשלה ובוועדה שהיא מינתה, אך דוחים אנו את כל המדיניות של גח"ל, שהיא ואריאנט קיצוני עוד יותר של מדיניות הממשלה.

הבעיה היא: אם לחקור, מה צריך לחקור? האם צריך לחקור רק את ה"מחדלים" של הממשלה, כפי שהציע גח"ל? האם לא צריך לחקור קודם כל את גישתה היסודית של הממשלה, את יסודות המדיניות הממשלתית, שכלי שינויה אין לראות סוף לשפיכת הדמים ההולכת ונמשכת? מלחמת יוני שהממשלה פתחה בה כדי לתת, כביכול, בטחון לישראל, הביאה לכך, שמצב הבטחון של מדינת ישראל ושל אזרחיה גרוע היום יותר מאשר אי פעם. מה נחוץ לעם ישראל?

מצומצמת, שתוכל לגשת לעבודה ולגמור אותה בזמן קצר זאת כבר לא תהיה.

אבל יש גם זימוק יסודי: ועדה פרלמנטרית בשי-תוף כל הסיעות זו ועדה פוליטית. ומה שנחוץ היה לפי מיטב הכרחי, לפי דעת הממשלה; מה שנחוץ היה זה אנשים מספר, וכל אחד מצא פה לנחוץ להגיד: הם אנשים נאמנים ביושרם, אין בהם פגם. כל הדיבור הזה על כך שהם כפופים לממשלה, אינני מאמינה שמי שאמר כך באמת חושב כך ומתייחס לזה ברצינות. אלה הם אנשים שלא נולדו אתמול, שמותיהם אינם ידועים ובכלל הופיעו פתאום בנוף הארץ. מכירים אותם, כל אחד בעבודתו, מה שעשה בעבר ומה שעושה עכשיו. לפי דבריהם: אנשים ישרים, נאמנים. מה שני-חוץ הוא לגלות: (א) עובדות - בצורה אובייקטיבית, בלי כל פניות אחרות - מה היה, מדוע היה, מדוע לא היה מה שצריך היה להיות. קודם כל עובדות. הצוות נתבקש, כפי שכתוב במכתב המיוני, לקבל מידע, וכן: "מידע נוסף על סדרי אבטחה שנגקטן על-ידי השל"ט-טונות הגרמניים ויעברו לידכם במידת הצורך על-ידי שגרירנו בגרמניה או בכל דרך אחרת, אם תמצאו זאת לנכון". אין בכתב המיוני הזה לא מלה אחת, לא הרמז הקל ביותר, שאם יש דבר שמעבר לזה הם לא יכולים ללכת ולחקור את העניין; (ב) מתבקשים גם להוציא מסקנות וגם להמליץ.

מה שאני אמרת, חבר-הכנסת קלינגהופר, לא אמרתי זאת בסגנון שאתה ניסית לפרש את דברי. אמרתי זאת כדבר שמטבע העניין זה צריך להיות - שוועדת החוץ והבטחון, לא רק בסוף הבידורים, כי אם בתוך הבידורים, במידה שיגיע מידע מהוועדה הוא ידווח בצורה שוטפת לוועדת החוץ והבטחון, באשר ועדת החוץ והבטחון מוזמן לזמן, בכל עת שהיא רוצה בכך, או שמי שאחראי לכך מוצא לנחוץ - מופיעים לפניה ראשי אגפים של שירותי המודיעין, היא שומעת דינים-וחשבונות, עונה לתשובות, שומעת הצעות. זה לא דבר חדש. פה בכלל רוצים ליצור אווירה כאילו אין גוף פרלמנטרי העומד במגע עם השירותים האלה. זאת לא אמת. בפשטות, חברי ועדת החוץ והבטחון היושבים בבית הזה יודעים שזאת לא אמת.

חיים לנדאו (גח"ל):

גברתי, גם היא ועדה פוליטית ולמרות הכל היא איננה פסולה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אבל היא מקבלת דיווח.

חיים לנדאו (גח"ל):

גם שלושת החוקרים הם אנשים פוליטיים, הם אינם מן המאוס. הם קשורים לפוליטיקה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

קודם כל הגענו להסכמה בנקודה אחת, שמה שמתבקש כאן זה חקירה ברקע פוליטי.

חיים לנדאו (גח"ל):

לגמרי לא.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

מוכן מאליי שוועדת החוץ והבטחון, כמו כל ועדה פרלמנטרית אחרת, מורכבת גם מקואליציה וגם מאופו-

חוברת מ"ג, ישיבה ש"מ
— הצעות לסדר-היום (וילנר, ישעיהו, ורדיגר) —

בכל זאת לא הצטרפנו ליוזמים וכן נמנענו מהצבעה, משני טעמים, והם:

א. ידענו שאין זו אלא הפגנה ותו לא, וההצעה לא תתקבל;

ב. רצינו להגיב על המחדל ועל אי-תגובה ועל אי-כניוס הכנסת למושב מיוחד עקב ההגבלות שהוטלו על מתפללים יהודים במערת המכפלה בימים הנוראים. משום-מה, כאשר הדבר נוגע לנקודה הדתית, לא יימ-צאו 30 חברי כנסת אשר יהיו מוכנים לזמן את הכנסת למושב מיוחד. משום-מה בכל זאת לא מתעורר המצפון אצל אלה אשר דווקא מצדם היתה צריכה לבוא תגובה חריפה ביותר.

חברי הכנסת, נכנסנו לעידן חדש הנושא עמו שיטות טרור חדישות וחדשות, אשר רק טרוריסטים רצחניים חסרי מצפון ואופי מסוגלים להשתמש בהן. מה שקרה מאז הרצח הנפשע במינכן ועד היום הזה — ההתנכלות באיש השגירות בבלגיה, רצח האיש שלנו בלונדון, משלוח מעטפות הנפץ לאישים ולנציגויות ישראל באירופה ולאישים בישראל — מעורר מחשבות קשות.

חברי הכנסת, ככל שהולך וגמוג ההלם שנגרם על-ידי הרצח במינכן ואת מקומו של הזעם והכאב תופס ההגיון, מתרבים והולכים סימני השאלה והירודים המ-נקרים במוחותינו מן היום הטרגי — ועדיין אין עליהם תשובה. ואסור לנו לכן לעבור לסדר-היום בלי שהעניין ייחקר עד תומו — אף-על-פי שאסונות חדשים באים עלינו יום יום, ומאתוריהם הכנופיות הרצחניות של צמאי דם יהודי, הנתמכות על-ידי ממשלות ערביות למיניהן.

השאלה הראשונה היא: האם היתה אבטחה מספ-קת? וכאן נמגממים כולם.

מה שמעניין הוא, שברשימת המשלחת הגדולה של ספורטאים ישראלים למינכן הגך מוצא שני מלווים על כל ספורטאי. ברשימה כלולים כל מיני עסקנים, נציגי עיריות, שדרי רדיו וטלוויזיה למכביר, אבל עדיין לא שמענו אם היה שם איש בטחון אחד מוסמך ואחראי.

מי שקרא את הדו"חות של סדרי השמירה בכפר האולימפי, ובביתן הישראלי במיוחד, לא יתפלא על מה שאירע אלא על כך שבנסיבות האומללות לא היה אסון גדול יותר — ועדיין לא ברור לנו מה קרה כאן, האם היתה כאן רשלנות, בטלנות, אזלת-יד או הפקרות, או כולם גם יחד? כי דבר אחד ברור — הביתן הישראלי היה פתוח לרווחה בפני כולם.

הנקודה השיינה המצריכה הבהרה היא: האם לא היתה מופרות ההסתמכות על מיבצע החילוץ, הכושל והאומלל, של משטרת מינכן? איך סמכו אנשינו על הגרמנים, על כושרם של מספר שוטרים גרמנים, בלתי-מואמנים למיבצעים כגון אלה? עם כל הרצון לא להא-שים את הגרמנים בכשלונו הנורא והמחודד הזה, לא נוכל בשום אופן להשתחרר מן ההרגשה שהיה זה מיבצע חילוץ אומלל וכושל מאין כמותו, ואין ספק שבמעט יותר תושייה אפשר היה להציל לפחות חלק מאנשינו.

מה הפירוש התמוה של משטרת גרמניה, שהיא ראתה מראש שאין סיכוי לחיי הישראלים? הלא זוהי הודעה מחרידה.

אימפריה עם שטחים ערביים כבושים, עם חיים לא-חיים של שפיכת דמים בלתי-פוסקת ועם סיכון כל עתידנו, או מדינת ישראל החיה בשלום ובבטחון בג-בלות ה-4 ביוני 1967? שני הדברים יחד לא ניתנים. יש לבחור או באחד או בשני. אנו שוללים את האימ-פריה ותובעים שלום ללא סיפוחים ובטחון.

יש לחקור את התוצאות המרות של מדיניות הכוח של הממשלה. מדיניות הכוח של הממשלה התבטאה שוב בפלישה ללבנון בימי 16-17 בספטמבר. זוהי פעולת תוקפנות, המוסיפה שמן על המדורה ומאיימת בהתלקחות כללית. הפלישה הביאה שוב הרג רב וחורבן בקרב אזרחים בכפרים רבים בלבנון, וביניהם הרבה ילדים, נשים, זקנים וטף. מטרת הפלישה נכשלה אף היא והצבא הלבנוני נכנס לקרב לצד הפלשתינאים.

אנו מגינים את מעשי התוקפנות. לא בפצצות נאפאלם ובפאנטומים אמריקניים יוכרע הסיכסוך במזרח התיכון, אלא בכבוד הזכויות של כל העמים והמדינות באזורנו, ובכלל זה העם הערבי הפלשתינאי ועם ישראל.

לכן המחדל הבטחוני של הממשלה הוא במחדל מדיניות של שלום, שרק בו הבטחון.

העתונות מודיעה, כי הממשלה מתכננת פעולות צבאיות ממושכות נגד לבנון וסוריה, וייתכן גם נגד מדינות ערביות אחרות. וכן יש שמטיפים לפעולות טרור נגדי בתחום המדינות הריבניות של מערב-אירופה. זוהי דרך הרפתקנית המתעלמת מהמציאות ומשורשי המשבר.

שרי ממשלה, ובמיוחד שר-החוץ אבא אבן, וכן ראש הממשלה הכריזו בימים האחרונים כי קודם כל צריך "לעקור את הטרור הערבי" ורק אחר כך תוכל לבוא "תווזה בתחום המדיני". האמת היא הפוכה. מפני שהממשלה מחבלת במשך חמש שנים בכל המאמצים הבין-לאומיים לפתרון פוליטי של הסיכסוך, ובכלל זה בשליחותו של ד"ר יארינג, נמשך המאבק של אירגוני ההתנגדות הפלשתינאיים.

חוסר הפתרון הפוליטי, אי-כניון השלום, המשך הכיבוש — אלה הולידו גם את פרי הבאושים של שיטות המאבק הנפשעות של אנשי "ספטמבר השחור", המביאות נזק קודם כל למאבקו הצודק של העם הערבי הפלשתינאי נגד הכיבוש ולמען זכויותיו הלאומיות החוקיות.

שינוי המדיניות הישראלית הרשמית, וקודם כל מתן יד לשלום ללא סיפוחים — זוהי הדרך להפסקת שפיכת הדמים, לחיי בטחון. זוהי הדרך ואין בלתי.

גם הממשלה וגם סיעת גח"ל מתנגדות לדרך נכונה יחידה זו, ולכן נמנענו מהצבעה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר, להודעה על הימנעות סיעתו מהצבעה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. דעתנו היא כדעת יוזמי הכנס המיוחד — שהיה צורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבירור הרצח במינכן, וביעו דעתנו זו מעל במת הכנסת חברי-הכנסת הרב קלמן כהנא.

מה חיפשו במינכן אנשי הספורט? מה לו לעם ישראל ולחיננה הזאת על אדמת הגרמנים?
על הירחורים אלה ועוד רבים צריכה היתה לתת תשובה ועדת חקירה בדרג גבוה, או ועדת חקירה פרל-מנטרית. ואם אין לכך הסכמת הממשלה, נדרוש זאת מוועדת החקירה שמונתה על-ידי הממשלה ואשר ללא ספק תשתדל לגלות את מה שחבוי מאחורי פרשת מינכן ולהביאו לידיעת הרבים.

הי"ר י. ישעיהו:

הכנס המיוחד של הכנסת שנקרא להיום - ננעל. בכך מסתיימת ישיבת הכנסת.

וההירחור השלישי והאחרון, אשר איננו מפסיק להטרידנו, הוא לא האסון אלא מה שאירע לפניו. הסבירו נא לנו ראשי המדינה: מה היו השיקולים אשר הדריכו אתכם עם קבלת ההחלטה, או סמיכת ידכם על ההחלטה של שיגור משלחת ישראלית לאו-לימפיאדה על אדמת גרמניה הארורה והרוויה דם יהודי - דווקא בעיר מינכן, שבה הונחו היסודות הרעיוניים של הנאציסם המטורף והשמדת עם ישראל? האם לשם נצחונות ספורטיביים יצאה משלחת ישראל לאולימפיאדה? הלא הכשלון היה ברור כשמש. הלא לא לכבוד לאומי ציפיתם, אלא למנה גדושה של כשלונות ובושות, כי הלא תרבות הרגליים והכוח איננה דווקא מנת-חלקם של בני עם הספר.

הישיבה ננעלה בשעה 18.00.

נספחות

סדר-היום לישיבה ש"מ

דרישה להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, כדי לחקור בכל נסיבות הרצח של שליחיו לאולימפיאדה העשרים, לרבות מחדלים בט-
 חוניים אפשריים - הצעות חברי-הכנסת י. ה. קלינג-
 הופר, ש. לורנץ, ש. תמיר, א. אבנרי, ש. כהן.

סיכום הישיבה

להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, כדי לחקור בכל נסיבות הרצח של שליחיו לאולימפיאדה העשרים, לרבות מחדלים בטחוניים אפשריים.

הוחלט: לא לכלול את העניין בסדר-היום של הכנסת.

מ. וילנר וא. ורדיגר מסרו הודעות בדבר הימנעות סיעותיהם מהצבעה.

ישיבה ש"מ (י"ב בתשרי תשל"ג - 20 בספטמבר 1972) היו"ר - י. ישעיהו.

א. עם פתיחת הכנס המיוחד אמר יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו דברי הספד לד"ר בן-ציון הראל ז"ל והעלה קווים לדמותו.

ב. י. ה. קלינגהופר, ש. לורנץ, ש. תמיר, א. אבנרי, ש. כהן נימקו הצעה לסדר-היום בדבר דרישה